

**Läroarutbildningen
Examensarbete
Hösten 2004**

Fritidspedagog på 1980- och 2000-talet

- Hur har yrkesrollen förändrats?

**Handledare:
Annika Rydstedt**

**Författare:
Anna Gröner
Jeanette Waldo**

Fritidspedagog på 1980- och 2000-talet

- Hur har yrkesrollen förändrats?

Anna Grüner
Jeanette Waldo

Abstract

Vi har i vårt examensarbete undersökt om det finns någon skillnad på fritidspedagogens arbete idag och för 20 år sen. Vi har ställt oss frågan hur fritidspedagogens arbete förändrats under en 20 års period.

I litteratur delen börjar vi med en historisk bakgrund sedan en beskrivning av fritidspedagogens arbete på 1980-talet och 2000-talet. I forsknings delen tar vi upp intervjuer med fritidspedagoger angående deras arbete på 1980-talet och 2000-talet. Resultatet visar att fritidspedagogens yrkesroll har förändrats till viss del gentemot barnen, och att det finns en viss förändring i mötet med skola/lärare.

I vår diskussion och slutsats tar vi upp fritidspedagogens yrkesroll och för en diskussion hur fritidspedagogens arbetsätt har förändrats.

Nyckelord: Barnet i centrum, fritidspedagog, omsorg, pedagogiskt arbete och samarbete.

INNEHÅLL

INNEHÅLL	3
1. INLEDNING	5
2. SYFTE.....	6
3. LITTERATURGENOMGÅNG.....	6
3.1 HISTORIK	6
3.2 VAD STÅR DET I LÄROPLANEN?	7
3.3 FRITIDSPEDAGOGENS ARBETE PÅ 1980-TALET	9
3.4 FRITIDSPEDAGOGENS ARBETE PÅ 2000-TALET	13
3.5 SAMVERKAN PÅ 2000-TALET	14
3.6 FRITIDSPEDAGOGSYRKET	15
3.7 SAMVERKAN, FÖRÄLDRAR OCH PERSONAL.....	17
4. PROBLEMPRECISERING.....	18
5. EMPIRISK DEL	18
6. METODOLOGISKA UTGÅNGSPUNKTER.....	18
6.1 UNDERSÖKNINGSGRUPP	19
6.2 GENOMFÖRANDE OCH BEARBETNING.....	20
6.3 RESULTAT OCH REDOVISNING AV INTERVJUFRÅGOR	21
6.4 FRITIDSPEDAGOG PÅ 1980-TALET	21
6.4.1 <i>Fritidspedagog 1 (arbetat på 1980-talet.)</i>	21
6.4.2 <i>Fritidspedagog 2 (arbetat på 1980-talet och på 2000-talet)</i>	22
6.5 FÖR- OCH NACKDELAR MED ARBETET PÅ 1980-TALET	23
6.5.1 <i>Fritidspedagog 1</i>	23
6.5.2 <i>Fritidspedagog 2</i>	23
6.5.3 <i>Fritidspedagog 3</i>	24
6.5.4 <i>Sammanfattning av fördelar och nackdelar av arbetet under 1980-talet</i>	24
6.6 FRITIDSPEDAGOG PÅ 2000-TALET	24
6.6.1 <i>Fritidspedagog 1</i>	24
6.6.2 <i>Fritidspedagog 2</i>	24
6.6.3 <i>Fritidspedagog 3</i>	25
6.6.4 <i>Fritidspedagog 4 (har endast arbetat på 2000-talet)</i>	25
6.6.5 <i>Fritidspedagog 5 (har endast arbetat på 2000-talet)</i>	25
6.6.6 <i>Sammanfattning av arbetet på 2000-talet</i>	26
6.7 FÖR- OCH NACKDELAR PÅ 2000-TALET	26
6.7.1 <i>Fritidspedagog 2</i>	26
6.7.2 <i>Fritidspedagog 3</i>	27
6.7.3 <i>Fritidspedagog 4</i>	27
6.7.4 <i>Fritidspedagog 5</i>	27
6.7.5 <i>Sammanfattning av fördelar och nackdelar med att arbeta på 2000-talet</i>	28
6.8 FÖRÄLDRAKONTAKTEN.....	28
6.8.1 <i>Sammanfattning av föräldrakontakten</i>	28
7. DISKUSSION.....	29
8.SLUTSATS	31
9. REFERENSER.....	33
INTERVJUFRÅGOR.....	35

1. INLEDNING

Vi har valt att belysa fritidspedagogens arbete på 1980-talet och 2000-talet. Vi vill genom vårt arbete få fram en bild hur fritidspedagogens arbete har förändrats under dessa 20 år. Fritidspedagogens viktigaste uppgift, enligt oss, är att ge barnen en meningsfull och stimulerande fritid och att finnas till hands för barnen. Vi har själva erfarenheter från fritidsverksamheten på 1980-talet, då vi själva var barn på fritidshemmet. Under 2000-talet har vi varit verksamma inom fritidshemmet genom våra VFU-perioder och även genom vikariat. Eftersom vi själva har barn inom fritidsverksamheten är det intressant för oss att se om fritidspedagogens arbete har förändrats sedan vi själva var barn på fritidshemmet. Vårt intresse för barns fritid och fritidspedagogens arbete har gjort att vi valt att studera till lärare med inriktning Fritid och skola i ett helhetsperspektiv, som vi läser på Högskolan i Kristianstad. Vi vill genom detta examensarbete få en helhetsbild av fritidspedagogens arbete och dess utveckling.

Vi har under 3.5 år i den nya lärarutbildningen läst 40 poäng av vår inriktning Fritid och skola i ett helhetsperspektiv, och vi vill med vårt arbete ytterligare fördjupa oss i fritidspedagogens yrkesroll. När vi kommer ut i arbetslivet vill vi ha en stabil grund att stå på och en självsäkerhet där vi känner oss trygga i vår lärarroll. Genom detta arbete vill vi få en bild av hur fritidspedagogens yrkesroll växt från arbetsstuga till fritidshem. Vi har under vår utbildning känt att fritidspedagogen har en viktig uppgift både i fritidsverksamheten och i arbetslaget. Fritidspedagogen har kunskap av att arbeta i arbetslag sedan lång tid tillbaka och detta är en tillgång för hela arbetslaget. I Allmänna råd (1999:2) står det att *"En nära samverkan mellan olika verksamheter främjar utvecklingen av en gemensam syn på barns utveckling och lärande"*. (s.25) Vidare står det *"Det är snarare så att det är just i mötet mellan olika kompetenser som de pedagogiska vinsterna med samverkan finns"*. (s.25)

Mycket av det vi upplevt kopplas samman av de tankar som vi själva har av vad fritidspedagogen gör. Vi upplever att deras arbete genomsyras av omtanke, social träning och att hjälpa barnet att skaffa sig en självkänsla och att ta ansvar för sina egna handlingar. I Lpo 94 kan man läsa att det är viktigt att barnen får en möjlighet till att ta initiativ och ansvar och själva lösa problem. Även i Socialstyrelsen (1988:7) tar man upp vikten av trygghet och omsorg för barnet och att fritidshemmet ska stödja barnet i dess utveckling och ta till vara på deras intressen och genom det hjälpa dem att utveckla sin kompetens.

Vår syn på barns lärande är att barn lär sig i alla situationer och miljöer som de vistas i. Leken har en viktig betydelse i barns lärande och då särskilt under de tidiga skolåren. I Allmänna råd (1999:2) står det att *"lek och skapande verksamhet i olika former bör ges stort*

utrymme i fritidshemmet". (s.14) Genom leken kan barnet bearbeta olika händelser som de kommit i kontakt med. Då främst genom rollekar där barnen intar en annan karaktär än sin egen.

2. SYFTE

Syftet med vår undersökning är att visa vilka skillnader det finns på fritidspedagogens arbete i dag och för tjugo år sedan.

3. LITTERATURGENOMGÅNG

Vi inleder litteraturgenomgången med att berätta om bakgrunden till uppkomsten av fritidshemmen, därefter går vi igenom vad det står i läroplanerna om hur verksamheten på fritidshemmen ska hjälpa barnen till att stimulera sin utveckling. Vi skriver vidare om fritidspedagogens utveckling från 1980-talet till 2000-talet.

3.1 Historik

Anna Hierta Retzius startade år 1887 den första arbetsstugan och som sedan under årens lopp mynnat ut till dagens fritidshem. Retzius hade lagt märke till att många av de yngre skolbarnen lämnades utan tillsyn efter skoldagens slut. Föräldrarna hade ofta många timmar kvar att arbeta innan deras dag var slut. Retzius var orolig att barnen skulle dras in i våld och kriminalitet eftersom ingen kunde se efter dem på eftermiddagen, efter skolans slut. Retzius öppnade då den första arbetsstugan, varannan dag för pojkar och varannan dag för flickor. I arbetsstugan hade en föreståndare det övergripande ansvaret, oftast var det en folkskollärlarinna som efter sitt jobb i skolan på förmiddagen tog sig an barnen på eftermiddagen, till sin hjälp hade hon andra lärarinnor, slöjdlärare och hantverkare med mera.

Man ville odla barnens sinnen för renlighet, stil och smak, samt i någon mån utveckla deras fantasi och rådighet. Dessutom skulle barnen lära sig laga sina egna kläder, så att de själva kunde hålla sig rena och snygga. Man skulle även söka bereda dem arbetsförtjänst i hemmet (Johansson, J 1986:12).

Under 1930-talet förändrades arbetsstugan, skolan fick ett större ansvar och barnen hade längre dagar i skolan. Man hade fortfarande visionen av att barnen inte skulle vistas på gatan

efter skoldagen och då kunna hamna i kriminalitetens träsk. Då startades eftermiddagshem, en verksamhet som hade som mål, ”att ge stöd åt hemuppfostran, att utöva tillsyn av barnen under deras skolfria tid, att erbjuda möjlighet till läxläsning samt att sysselsätta barnen, med en stark betoning på rekreerande och skapande aktiviteter”. (Knöber Markholm 1993: 2)

På eftermiddagshemmen bestod personalen av en förskollärare som var föreståndare. Eftersom eftermiddagshemmen var i samma lokaler som förskolan blev det naturligt att förskolläraren fortsatte att jobba under eftermiddagen. På 1960-talet byttes namnet eftermiddagshem ut mot fritidshem, detta var en anpassning till det förändrade samhället. Kvinnorna började också arbeta och nu märktes det av att barnen var i behov av tillsyn på morgonen och även under skolloven. Fritidshemmets verksamhet inriktade sig på att skapa en så hemlik miljö som möjligt. Man genomförde också olika sorters aktiviteter som skulle gynna och stödja barnets utveckling. Fritidshemmen skulle bedrivas under en pedagogisk ledning enligt socialstyrelsen. Fortfarande bestod personalen utav förskollärare och ibland någon annan lärarkategori. Under 1960-talet ökade också behovet av daghem och det gjorde i sin tur att det blev personalbrist på fritidshemmen. Förskollärarna började också ge sken av att deras kompetens inte kunde tillgodose skolbarnens utveckling. Tillsammans med detta och att fritidshemmen blev fler och fler startades en försöksutbildning i Norrköping 1964 under namnet ”fritidshemsledare”. Kursplanen utgick från förskollärarytbildningen men inriktade sig på skolbarnens utveckling. Yrkestiteln fritidspedagog fastställdes först ett par år senare. Fritidspedagogutbildningen har sedan huserat i yrkesskolan, varit en högre specialkurs inom gymnasieskolan samt funnits som bristyrkesutbildning i Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) regi. (Knöber Markholm 1993:3) Det var först 1977 som fritidspedagogutbildningen blev en allmän högskolelinje inom sektorn för utbildning av undervisningsyrken.

”I likhet med dagens fritidshem var arbetsstugorna och eftermiddagshemmens syfte också att komplettera barnens informella sociala nätverk inom familjen och kamratgrupp.”
(Johansson, I 1984:42)

3.2 Vad står det i läroplanen?

I den pedagogiska verksamheten är det viktigt att personalen aktivt jobbar för ett gott socialt klimat där barnen kan känna sig trygga och uppleva sig som en individ i gruppen. (Allmänna råd 1999:2) I socialstyrelsen (1988:7) läggs tyngdpunkten på att verksamheten ska stödja barnens utveckling och att ge dem erfarenheter och kunskaper om sin närmiljö och samhället.

Vidare skriver man att det är viktigt att barnen ska få en möjlighet att utveckla sina egna resurser och självkänsla, att bry sig om sin egen och andras hälsa och välbefinnande.

Alla elever i den pedagogiska verksamheten har rätt att vara med och påverka, ta ansvar och vara delaktig, oavsett deras ålder och mognad. Att vara med och påverka är en demokratisk rättighet som alla människor har rätt att utnyttja (Allmänna råd 1999:2). Skolans mål är att sträva mot att varje elev ska ha *"kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former"*. (Lpo 94:28)

I allmänna råd (1999:2) står det att fritidshemmen har som uppgift att förena omsorg och omvårdnad som ska mynna ut i en god pedagogisk verksamhet, detta innefattar att man ska se omsorg och pedagogik som en helhet. Lpo 94 tar även upp vikten av omsorg av individen och att skolan ska vara ett stöd för familjen i deras ansvar och uppfostran. Detta är något som också tas upp i Socialstyrelsen (1988:7) hur viktigt det är för barnen att få omsorg, omtanke, trygghet och gemenskap. Vidare skriver man i Socialstyrelsen (1988:7) att målet är att förena tillsyn och omsorg med en pedagogisk inriktning och lägga stor vikt vid stöttning av barnets utveckling.

För att barnet ska få en helhet av sin dag krävs det att de verksamheter som ingår i deras vardagsliv strävar åt samma mål. För att detta ska kunna genomföras krävs en samordning av de olika verksamheterna i kommunen (Socialstyrelsen 1988:7). I allmänna råd (1999:2) belyser man också vikten av samarbete mellan skola och fritidshem. Barnen ska kunna koppla samman det som de har lärt sig i skolan till det som de lär sig på fritidshemmet, vilket gör lärandet till en helhet. *"Ett ömsesidigt möte mellan de pedagogiska synsätten i förskoleklass, skola och fritidshem kan berika elevernas utveckling och lärande."* (Lpo 94:22)

Ett gott samarbete mellan personal och föräldrar är viktigt att sträva mot. Genom en god kommunikation dem emellan kan de ta tillvara på varandras kunskaper och erfarenheter om barnet i dess pågående utveckling. Lpo 94 tar upp att pedagogen skall *"samarbeta med hemmen i elevernas fostran och därvid klargöra skolans normer och regler som en grund för arbetet och för samarbetet"*. (s.24) Socialstyrelsen (1988:7) skriver att fritidshemmets personal tillsammans med föräldrarna bör diskutera och utforma ett fungerande samarbete dem emellan. Samarbetet med föräldrarna ger ett stöd för verksamheten eftersom föräldrarna ger kunskap om det egna barnet och dess närmiljö. *"Skolans och vårdnadshavarnas gemensamma ansvar för elevernas skolgång skall skapa de bästa möjliga förutsättningarna för barns och ungdomars utveckling och lärande."* (Lpo 94:28)

Leken är mycket viktig, för att inte säga nödvändig, för elevers inläring och utveckling. Genom att leka, samtidigt som man lär, är framgången större att det man lär sig blir bestående.

Barn lär och utvecklas ständigt. Genom lek, arbete och andra kontakter med människor och ting i vardagen prövar och utvecklar barnet sin kompetens, grundlägger sin identitet, får inblick i sociala mönster och hur saker och ting fungerar. För att kunna stödja barns inläring och utveckling vidare är det därför inte tillräckligt med avgränsade inläringstillfällen, utan allt som barnen möter i den dagliga verksamheten måste uppmärksammas (Socialstyrelsen 1988:7, 44).

I Lpo 94 poängteras lekens betydelse i det skapande arbetet och hur viktig leken är för det aktiva lärandet. Leken har stor betydelse i de tidiga skolåren för att eleverna ska tillägna sig kunskaper. Lek och skapande verksamhet poängteras även i Allmänna råd 1999:2 som en viktig del i elevens utveckling. Därför bör leken ges ett stort utrymme i fritidshemmets verksamhet. *"I leken bearbetar barn sina upplevelser och prövar nya idéer och tankar tillsammans med andra. De prövar och utvecklar sin fysiska, psykiska och sociala kompetens"*. (Allmänna råd 1999:2, s.16)

3.3 Fritidspedagogens arbete på 1980-talet

"Fritidshemmet kan som organisation ses som inrättat av samhället för att fullgöra vissa uppgifter, vilka innefattar omsorg, uppfostran och undervisning." (Johansson, I 1986:20)

Enligt Johansson, I (1986) har fritidspedagogen en viktig uppgift och det är att vara flexibel i sitt handlande och att de försöker anpassa sitt arbete utifrån vad situationen kräver. Vidare skriver han att fritidshemmets uppgift till största del handlar om omsorg och tillsyn. En annan viktig del som fritidspedagogen har, är att tillgodose de barn vars sociala behov saknas i form av goda kontakter och förebilder från vuxna. Här menar Johansson, I (1986) att *"fritidshemmets uppgifter är att komplettera socialisationen från familj och kamrater och kompensera för vad som eventuellt saknas"*. (s.22)

Fritidspedagogen ägnar sitt pedagogiska arbete till att lära barnen att fungera i relationer, visa hänsyn till varandra, vara rättvis i sitt agerande och behandla varandra på ett sådant sätt som man själv vill bli behandlad (Johansson, I 1984).

Fritidspedagogen lägger stor vikt vid vad barnen själva är intresserade av och vad de själva tar initiativ till att vilja göra. Johansson, I (1984) skriver att fritidspedagogen ska *"känna vad"*

som ligger i luften” (s.134) och med det menar han att man ska ta tillvara på barnens intressen och uppmuntra dem till de aktiviteter som de själva vill göra. Det är viktigt att barnen känner sig trygga på fritidshemmet och att de känner sig värdefulla och får ta del av verksamheten. Vidare berättar han om hur en av de intervjuade fritidspedagogerna ser på barn och konflikter. Fritidspedagogen menar att barn själva ska lära sig hantera de konflikter som uppkommer på fritidshemmet. Hon berättar vidare att barnet ska vara medveten om att det finns en vuxen till hands om barnet själv inte kan lösa konflikten.

Fritidshemmen ligger i anknytning till daghem, skola, affärer, allmänna kommunikationer etc. Fritidshemmen förväntas ha ett utbyte med sin omgivning och därigenom skapa en samhörighet med dess närmiljö (Johansson, I 1984).

Fritidsverksamheten riktar sig, enligt socialstyrelsen till barn mellan 7-12 år som är i behov av tillsyn före och efter skolan.

Johansson, I (1984) tar upp i sin bok om hur en dag på fritidshemmet kan se ut. Fritidshemmet öppnar ca 6.30 och då finns det ingen speciell planerad aktivitet för barnen. Under frukosten, som de gör tillsammans, har de tid att sitta ner och prata med varandra. Johansson, I (1986) skriver att man även har tid till att spela spel eller läsa en bok. Flertalet fritidspedagoger känner att denna tid på morgonen är väldigt positiv, de får en chans till att sitta ner med enskilda barn innan de går till skolan.

Efter hand som barnen lämnar fritidshemmet för att gå till skolan börjar fritidspedagogerna att planera för verksamheten. De har även tid till att göra inköp och iordningställa inför eftermiddagen. Under förmiddagen blir det också tid till att förbereda kommande verksamhet till exempel julpyssel.

Vidare skriver Johansson, I (1986) att vid lunchtid kommer de första barnen, fritidspedagogerna möter barnen i tamburen och hälsar dem välkomna. Barnen får ha fri tid, fritidspedagogerna menar att barnen behöver ”rasta av sig” efter att de suttit stilla i skolan. Den fria leken avbryts av mellanmålet som serveras någon gång mellan två och tre. Tidpunkten för mellanmålet är olika mellan olika fritidshem. Efter mellanmålet har oftast hela barngruppen blivit fulltalig, då genomför man ibland samlingar. Vid samlingen diskuteras vad som ska hända på fritidshemmet, här får barnen ha en central roll och fritidspedagogen har en ordförande roll. *”Samlingarna upplevs av fritidspedagogerna som viktiga för att träna barnen att vara tillsammans, lyssna på varandra och fatta gemensamma beslut.”* (Johansson, I 1984:137) I samlingen får även barnen lära sig att lyssna på varandra och att man inte pratar i mun på varandra.

På eftermiddagen jobbar man mer efter en strukturerad aktivitet till exempel gips, textiltryckning med mera. Fritidshemmet stänger senast klockan 18.30.

Enligt Johansson, I (1986) finns det inte någon direkt styrning och mål av yrkesrollen från myndigheter. Fritidspedagogens yrkesroll formas främst av kontakter och impulser från dess omgivning, till exempel genom föräldrars och barns förväntningar på innehållet i arbetet.

Johansson, I (1984) skriver vidare att det inte finns något särskilt vägledande måldokument för fritidshem till exempel arbetsplan och läroplan.

Programmet understryker att pedagogisk verksamhet i hög grad formas och påverkas av lokala förhållande och av de människor som arbetar i fritidshem. I förslaget betonas även att statliga program inte på ett enkelt och direkt sätt kan omsättas i praktisk pedagogisk verksamhet (Johansson, I 1986:53).

Johanson, I (1984) jämför fritidshemmens mål med de mål som finns för skola och förskolan, skolans mål kan ses mer normativt inriktade och klara på vad som gäller innehållet i verksamheten.

Skolans arbete vilar på en läroplan. Denna läroplan är till sin karaktär föreskrivande och dess innehåll ska följas av lärarna i skolan. Detta är den viktigaste skillnaden mellan måldokumentet för skola och förskola (Johansson, I 1984:104).

Fritidspedagogerna är i praktiken fria att planera och lägga upp sitt arbete efter de förutsättningar som finns och personalens intressen. Detta medför att fritidshemmens verksamhet ser olika ut beroende på personalgruppens intresse (Johansson, I 1984).

Johansson, I (1986) poängterar att det kan vara svårt för fritidspedagogen att samarbeta med andra institutioner, eftersom barnen kommer på olika tider. Det i sin tur medför att under vanliga skoldagar kan det vara svårt att genomföra gemensamma aktiviteter för hela gruppen. Fritidspedagogens möjligheter till samarbete är begränsad fast det finns en vilja till det. Men det händer att det sker ett samarbete mellan fritidspedagoger och lärare. Vidare skriver författaren om en intervju som han har gjort med fritidspedagoger angående deras arbete med lärare. I den framkommer det att de oftast möts när något speciellt har hänt till exempel vid elevvårdskonferenser. En del fritidspedagoger hade ett samarbete med lärare och det skedde då på en personlig basis, oftast med en lärare som de kände väl.

De flesta av de intervjuade fritidspedagogerna har uppfattningen att lärare har en låg syn på deras yrke och att många lärare också har negativa attityder till arbetet på fritidshemmet. Det förefaller inte som om fritidspedagogerna i allmänhet uppfattar någon positiv påverkan på sin yrkesroll från lärarnas sida. Man känner sig underlägsen och att det egna arbetet har lägre status än lärarnas i skolan (Johansson, I 1986:96).

Johansson, I (1986) tar upp att fritidspedagogerna vill utveckla ett samarbete med lärarna. En önskan är att samarbetet ska mynna ut i träffar där man kan diskutera gemensamma saker. Fritidspedagogerna har en stark vilja att samarbetet ska fungera, men de känner en begränsning till möjligt samarbete.

Under 1980-talet fanns en rad av olika fritidshemsinstitutioner som vi kommer att redovisa här. De formerna visar på att det förekom olikheter mellan dem, gruppens storlek och sammansättning.

Följande former för fritidshemsinstitutioner finns i dag i landet:

- Friliggande fritidshem

Dessa kan ha en helt egen byggnad eller ligga i en hyreslägenhet i flerfamiljshus. De är i regel dimensionerade för femton barn. Lokalerna består i regel av rum för måltid och stillsamma aktiviteter, rum för mera utrymmeskrävande och/eller rörlig verksamhet, läsläsningsrum, mysrum för avkoppling samt ett rum avsett för hantverksarbete, såsom snickeri och målning (Johansson, I 1986:22-23).

- Fritidshem i anslutning till daghem

Denna typ av fritidshem liknar till sin utformning (t ex i fråga om lokaler, personal och barngrupp) det friliggande fritidshemmet, men det ligger i samma byggnad som en eller flera förskoleavdelningar. Oftast finns gemensam föreståndare (arbetsledning) för hela huset (dvs förskola och fritidshem) samt vissa gemensamma utrymmen som lekhall eller utelekplats (Johansson, I 1986:22-23).

- Vidgad syskongrupp (åldersintegration)

Som namnet antyder är fritidshemsgruppen och dess personal integrerad med förskolan. Istället för att ha åldersskilda grupper blandar man åldrarna 3-10 år i

samma grupp (andra gränser för åldersintegration förekommer också). (Johansson, I 1986:22-23)

- Fritidshem i skola

Denna typ av institution är belägen i omedelbar anslutning till låg- och mellanstadieskola. På fritidshemmet finns en inskriven barngrupp. Fritidshem i skolan har ibland härutöver en öppen eftermiddagsverksamhet för skolbarnen. Dessutom samverkar fritidshemmet ofta med skolan i de fria aktiviteterna under den samlade skoldagen där sådan finns (Johansson, I 1986:22-23).

3.4 Fritidspedagogens arbete på 2000-talet

Enligt Wikare m.fl. (2002) är fritidshem till för barn i åldern 7-9 år och kommunerna är skyldiga, enligt lag, att erbjuda omsorg för barn upp till 10 år.

Förskoleklass, skola och fritidshem ska både bildligt och helst bokstavligt placeras under samma tak. De som arbetar i respektive verksamhet ska arbeta nära varandra och helst tillsammans i grupp med ett uppdrag vilket formuleras som ett gemensamt ansvar för barns omsorg, utveckling och lärande. För att formulera detta gemensamma uppdrag behövs gemensamma mål och gemensam ledning (Johansson, I 2000:13).

I pedagogiska programmet (Socialstyrelsen 1988:7) står det att den pedagogiska verksamheten ska anpassas till den aktuella barngruppen, man ska ge barnen en stimulerande och meningsfull fritid samt ge gruppen en möjlighet till att utveckla varaktiga relationer mellan barn och vuxna.

Fritidspedagogens viktigaste uppgift är att ge barnen en meningsfull fritid, stimulerande verksamhet och stöd i deras utveckling, komplettera skolans kunskapsinriktning. På fritidshemmet möts barn med olika kulturella bakgrunder och det är då viktigt att barnen får kunskaper om kulturtraditioner, religioner och samhällsförhållanden skriver Wiklund m.fl. (2002) om. *"Därigenom blir det lättare för barn med olika ursprung att förstå varandras kulturarv och traditioner."* (Wikare m.fl. 2002:291) Skolan har breddats genom de olika kulturmöten som man finner på skolorna (Johansson, I 2000).

Synen på kunskap och inläring har också förändrats. Synen på kunskap skapas i en mångfald av sammanhang och i samspel har fått full genomslagskraft. Kunskap

formas mestadels i eller i anslutning till de sammanhang där den ska användas.

Johansson, I (2000:11)

Att använda sig av teater och drama på fritids kan vara personlighetsutvecklande. I dramat kan barnet bearbeta olika händelser som det varit med om och efteråt kan man analysera och diskutera detta tillsammans med barnen menar Wikare m.fl. (2000)

Teater och drama är personlighetsutvecklande och används flitigt i fritidsverksamheten för att bearbeta olika ämnen tillsammans och efteråt analysera och diskutera vad man har varit med om. Genom sådana samtal lär sig barnen att avge omdömen i positiv anda och att det behövs mycket uppmuntran (Wikare m.fl. 2002:294).

Det är kunskaper och erfarenheter som måste tas till vara på. Att vara lyhörd och öppen inför barnens egna tankar, idéer och önskemål är något som fritidspedagogerna är bra på säger Torstensson-Ed & Johansson (2000).

3.5 Samverkan på 2000-talet

Ett samarbete ställer krav på egen aktivitet och är processinriktat, skriver Torstensson-Ed & Johansson (2000). Calander (1999) menar att samarbete innebär en definition där aktörerna tillsammans arbetar för att lösa en begränsad uppgift, där arbetet dem emellan inte kräver personliga relationer. Vidare skriver han att samverkan är baserat på en gemensam värdegrund och att helheten av arbetet är involverat.

”Samarbete är något som sker i och berör relationer mellan människor” enligt Johansson, I (2000:24) Men för att ett samarbete ska kunna äga rum krävs det att det finns *tid för planering* skriver Torstensson-Ed & Johansson (2000). Vidare säger de att gemensam planeringstid ger de inblandade en möjlighet till att lyssna till varandra och att ta vara på varandras erfarenheter och kunskaper. I ett samarbete lär pedagogerna känna varandra och de får inblick i varandras verksamheter. *”Skälet till varför man ska samverka är för barns bästa”* (Kärrby 2000:44). Flising m.fl. (1996) skriver att *”Vi måste kunna lära tillsammans med barnen och av barnen”* (s.49).

Enligt Torstensson-Ed & Johansson (2000) så upplever fritidspedagogerna att det är de som fått den största förändringen när det gäller samarbete. De ger mest men får minst tillbaka, medan lärarna upplever att de har fått fler arbetskamrater tack vare samarbetet. Samarbetet

ger även lärarna en stor förändring eftersom de arbetat ensamma tidigare. *”Samarbete är en process som äger rum i och styrs av mönster av relationer och innehåller någon form av inriktning mot gemensamma mål.”* (s.24) Fredriksson (1993) menar *”att man måste respektera och värdera varandra, våga ta och ge konstruktiv kritik”*.

Samarbetet mellan lärare och fritidspedagoger gäller oftast under skoltiden och inte under fritidshemstiden – tiden före och efter skoldagen, skriver Torstensson-Ed & Johansson (2000). Enligt de kan fritidspedagogerna bli kompanjonlärare eller hjälplärare åt lärarna. Man hjälper då till med planering och arbete och blir på så sätt ett stöd åt den lärarplanerade verksamheten. Fritidspedagoger och lärare som arbetar tillsammans under hela barnets dag, både under skoltid och under fritidshemstid, ser barnen med andra ögon. Eftersom fritidspedagoger och lärare delar med sig av sina erfarenheter när det gäller både arbete och hur barnen fungerar i olika sammanhang så kan de få en annan bild av hur barnen fungerar i olika situationer. Många fritidspedagoger känner sig utnyttjade av lärarna då de hjälper till under skoltiden men om de behöver hjälp under fritidshemstiden har de flesta lärare svårt att hjälpa till. Detta skriver Flising (1996) om i sin bok, han menar att all samverkan sker under skoltiden och inte under fritidshemstiden. Då blir det mer en medverkan än en samverkan.

Oftast beskrivs skoltiden som den tid då barnen lär mer. Där finns fastare strukturer att följa, skolan är obligatorisk och har en timplan och en läroplan att följa skriver Torstensson-Ed & Johansson (2000). Kärby (2000) skriver att de flesta människor, även lärarna tycks tro att begreppet pedagogik och pedagogisk verksamhet ska vara strukturerad och planerad verksamhet, alltså undervisning av något slag. Där man konkret gör något för att barnen ska lära sig något mer specifikt. Medan fritidspedagogerna arbetar mer med barnens medvetenhet i förhållningssättet, hur man bör vara mot sina medmänniskor och hur man skapar goda relationer till varandra. Johansson, I (1986) skriver att *”Pedagogiskt arbete har en klarare struktur och bygger på medvetenhet om varför man agerar på vissa sätt”*. (s.63)

3.6 Fritidspedagogsyrket

Enligt Johansson, I (1986) vill fritidspedagoger helst bli sedda som medmänniskor. Och deras yrkesroll kan förknippas med roller som förälder, lärare, vuxen och kompis, vilket kan leda till en ökad trygghet hos barn, föräldrar och personal. Genom dessa olika roller skapas förväntningar på fritidspedagogen från dess omgivning säger Torstensson-Ed & Johansson (2000). Johansson, I (1986) beskriver att ordet ”roll” har sina rötter i teatersammanhang, där rollinnehavaren styr sitt handlande utifrån förväntningarna som ställs av omgivningen.

Yrkesrollen upplevs självständig med en pedagogik som lägger tonvikten på omsorg, som till viss del kan jämföras med förskolläraryrollen och föräldrarollen säger Torstensson-Ed & Johansson (2000). Vad som gör fritidspedagogens arbete intressant är att det befinner sig i en skärningspunkt mellan förskola och skola. (Johansson, I 1986)

Fritidshemmet är inte bara en förvaring för barnet utan även en plats för pedagogisk och social utveckling. På fritidshemmet tränar barnet omedvetet sin sociala kompetens genom lek och samvaro med andra barn och vuxna. Kärrby (2000) skriver i sin bok om att

De flesta människor, inklusive lärare, förefaller att knyta begreppen pedagogik och pedagogisk verksamhet i första hand till mera strukturerad, organiserad och planerad verksamhet dvs. undervisning i någon form (Kärrby 2000:141).

Arbetet på fritidshemmet "är av sådant slag att det kan antas ha en ansvarsrationell grund" säger Johansson, I (1986:32). Vidare säger han att arbetet bygger på trygghet, respekt och nära samarbete med barn och deras föräldrar. Det är då av vikt att kommunikationen fungerar och att den ligger på ett plan som gör att alla kan känna att det de säger tas till vara på. Kärrby (2000) menar att på fritids får barnen lära sig att klara av de vardagliga situationerna som rör mat, kläder, hygien med mera och de får även lära sig att kunna ta ansvar för sina handlingar och för egna och gemensamma ägodelar.

Kärrby (2000) skriver att fritidspedagogen många gånger känner att deras kompetens inte tas tillvara på. De upplever det som om de får ta det som "blir över", till exempel arbetsuppgifter som teman, färg, form, utevistelse och idrott säger Torstensson-Ed & Johansson (2000). Detta leder till att fritidspedagogen känner otillfredsställelse och frustration. Fritidspedagogen kan ibland känna sig åsidosatt på grund av att nästan all samverkan sker under skoltid, inte fritidshemtid vilket innebär att deras arbetsdag splittras upp menar Kärrby (2000). Denna uppdelade arbetsdag ser föräldrarna som ett orosmoment, de är rädda för att fritidspedagogerna lägger mer energi i skolan än på fritids.

Eftersom fritidspedagogen befinner sig mellan två yrkesgrupper, fritidspedagog/lärare, är det svårt för dem att hitta sitt eget kompetensområde säger Torstensson-Ed & Johansson (2000). Detta inverkar på fritidspedagogerna själva eftersom de upplever att de har svårt att växla mellan de olika rollerna inför barnen (*Flising* 1995, citerat efter Torstensson-Ed & Johansson 2000).

Innehållsområdet har för fritidspedagogernas del inte varit ämnen som för lärarna utan en ämnesövergripande, temainriktad verksamhet, praktiskt inriktad och där innehåll i större utsträckning utgått från barnens val och intressen. (Torstensson-Ed & Johansson 2000:78).

Vidare skriver Torstensson-Ed & Johansson (2000) att det är fritidspedagogerna som tar hand om de bitar i undervisningen som gäller barnens egna upplevelser, bearbetning, lek och skapande. Områden som fritidspedagoger brukar samarbeta med lärarna i är bland annat temaområden, projektarbete och vid utflykter. Här kan båda yrkesgrupper bidra med sin kompetens menar de.

Kärrby (2000) skriver att som fritidspedagog har man erfarenheter av att arbeta tillsammans i ett arbetslag, man har ett gemensamt ansvar för planering, genomförande och utvärdering. Om detta skriver även Torstensson-Ed & Johansson (2000), de menar att det är en erfarenhet som fritidspedagogerna bär med sig, och att arbeta i arbetslag är inte självklart i lärarens yrkesroll. När man arbetar i arbetslag bör man vara lyhörd inför vad andra tycker och tänker och är villig att dela med sig av sina tankar och erfarenheter. Detta leder till att fritidspedagoger bjuder in barnen till att delta i fritidshemmets planering som en naturlig del i barnets utveckling. Arbetet planeras utifrån barnens erfarenheter, intressen och önskemål och ger genom detta barnen ett ansvar för att fritidshemmets planering fungerar och genomförs Torstensson-Ed & Johansson (2000). Fritidspedagogen vill lyfta fram barnets medvetenhet i sitt förhållningssätt för att barnet bland annat ska utveckla och lära skriver Kärrby (2000).

3.7 Samverkan, föräldrar och personal

Det är viktigt att upprätthålla en god kontakt mellan föräldrar och personal på fritidshemmet, så att föräldrarna får ta del av vad barnet har varit med om under dagen, personalen behöver inte berätta vad det är barnen gjort, det kan barnen själva berätta om. Men det är fortfarande viktigt att båda parter få tillfälle att stämna av och bekräfta eller revidera de bilder som de får av den andra "världen" säger Flising m fl. (1996). För att underlätta sitt arbete som fritidspedagog är det viktigt att vinna föräldrarnas förtroende och tillsammans med dem komma fram till en bra pedagogisk verksamhet. *"Det är viktigt att föräldrarna får insyn och inflytande över de verksamheter som deras barn är involverade i. Men vi vill betona att de vuxna fyller olika funktioner för barnen och att alla dessa funktioner behövs"* (Flising m fl. 1996:51).

Vidare skriver Flising m fl. (1996) att relationen mellan föräldrar och personal på fritids är annorlunda mot den kontakten föräldrarna hade till förskolepersonalen. Barnet har blivit äldre och håller på att frigöra sig och skapa en egen identitet. Det är då viktigt att personal och föräldrar har en god kontakt och en vilja att arbeta för barnets bästa. Personalen kan fungera som vuxna förebilder till barnen. Kontakten mellan föräldrarna och personalen upplevs vara positivt. Det som oroar föräldrar mest är att fritidspedagogerna lägger en stor del av dagen på skoldelen och att det i slutändan kan gå ut över fritidsverksamheten.

”Å andra sidan finns det föräldrar som oroar sig för om personalen som varit med under ’skoldelen’ av dagen orkar med att leda en inspirerande, meningsfull och utvecklande verksamhet under eftermiddagen.” (Flising m fl. 1996:99)

4. PROBLEMPRECISERING

Syftet har varit att undersöka vilka skillnader det finns på fritidspedagogens arbete idag och för tjugo år sedan. Utifrån syftet har vi ställt oss följande frågor. Vilka arbetsuppgifter hade en fritidspedagog under 1980-talet och vilka arbetsuppgifter har en fritidspedagog på 2000-talet?

5. EMPIRISK DEL

När vi bestämt oss för att skriva om fritidspedagogens utveckling från arbetsstuga fram till idag, valde vi att avgränsa oss till att undersöka hur fritidspedagogens arbete har förändrats från 1980-talet till 2000-talet.

6. METODOLOGISKA UTGÅNGSPUNKTER

Vi har valt att göra en kvalitativ undersökning eftersom den kan ge mer utrymme till spontana samtal och följdfrågor till de frågor man ställer till intervjupersonen. Kvalitativa intervjuer förklaras som en låg grad av standardisering vilket innebär att frågorna ger utrymme för den som blir intervjuad att svara med egna ord, enligt Patel och Davidson (2003).

Intervjuerna vi har valt att göra ligger till grund för vår studie hur fritidspedagogens arbete har förändrats från 1980-talet fram till 2000-talet. Innan vi genomförde intervjuerna diskuterade vi hur vi skulle gå till väga. Vi valde mellan två olika sätt att intervjua, det ena var telefonintervju och det andra var ett personligt möte med den intervjuade. Vid en telefonintervju får man ingen personlig kontakt med intervjupersonen och vi kom då fram till att ett personligt möte kunde ge oss en mer personlig bild av intervjupersonen och att vi på ett

enklare sett kunde få fram likheter och skillnader på fritidspedagogens arbetssätt under 20 år. Det är enklare att få en närmre kontakt mellan den som intervjuar och den som blir intervjuad (Carlström & Hagman, 1992).

Vi valde att använda oss av ljudupptagning vid våra intervjuer för att exakt kunna registrera vad de intervjuade personerna svarade. Under intervjuerna dök det upp följdfrågor som hade anknytning till de frågor vi ställde. På så sätt fick vi ut mer av intervjuerna och svaren blev mer bearbetade.

I den *kvalitativa intervjun* är endast frågeområdena bestämda, medan frågorna kan variera från intervju till intervju, beroende på hur den intervjuade svarar och vilka aspekter denne tar upp. Syftet med den kvalitativa intervjun är att få den intervjuade att ge så uttömmande svar som möjligt om det intervjun behandlar (Johansson & Svedner, 1998:44).

Vi använde oss av en bandspelare, man får då en mer avslappnad miljö eftersom den som intervjuar inte sitter och antecknar under tiden. För att kunna genomföra intervjuer med bandspelare krävs att intervjupersonen ger sitt medgivande. Fördelen med att använda sig av bandspelare vid intervjuer är att svaren blir exakt registrerade. En nackdel kan vara att intervjupersonen kan känna sig stressad och obekvämt av bandspelarens närvaro och detta kan i sin tur påverka svaren man får (Patel & Davidson, 1994).

För att få fram en bild av hur fritidspedagogen arbetat både under 1980-talet och nu under 2000-talet, har vi använt oss av intervjuer och av litteratur om ämnet. Utifrån vårt syfte bestämde vi oss för att intervjua fritidspedagoger som var verksamma under 1980-talet och nu under 2000-talet. För att få fram frågeställningar till intervjuerna satte vi oss ner och funderade på frågor som kunde vara relevanta till vår undersökning. Vi tog hjälp av litteraturen som vi läst, vi diskuterade även med fritidspedagogerna på våra VFU-skolor om vad de tyckte skulle vara intressant att få reda på.

6.1 UNDERSÖKNINGSGRUPP

Vi bestämde oss för att intervjua fritidspedagoger som var verksamma på 1980-talet och som även nu arbetar inom fritidsverksamheten. Vi ville också göra intervjuer med fritidspedagoger som bara arbetat på 1980-talet. Vi var intresserade av hur de såg på sin arbetssituation utan att göra en jämförelse med dagens arbete. Vi gjorde också intervjuer med fritidspedagoger som bara arbetat på fritidshemmet som det ser ut idag. Antalet som vi intervjuat är fem stycken,

två av fritidspedagogerna har arbetat inom fritidsverksamheten både på 1980-talet och på 2000-talet. En fritidspedagog som endast arbetat under 1980-talet och två relativt nyutexaminerade fritidspedagoger.

De personer vi valde att intervjua är kända för oss. Vi har själva arbetat med dem eller varit i kontakt med dem under våra VFU-perioder. Detta kallas för en ”tillgänglig grupp”. När man gör intervjuer i en tillgänglig grupp så gäller resultaten enbart för den grupp som vi intervjuat och är inte generellt för andra grupper (Patel & Davidsson, 1994).

6.2 GENOMFÖRANDE OCH BEARBETNING

De fritidspedagoger vi har intervjuat har fått tagit del av de frågeställningar vi valt att arbeta med. Vi ville att de skulle få en chans att tänka tillbaka på hur det var att arbeta som fritidspedagog under 1980-talet. Fritidspedagogerna har blivit informerade om att intervjuerna är anonyma och att vi raderar banden efter det att vi har analyserat svaren.

Vi använde oss av bandspelare under intervjuerna och vi var båda aktiva i frågorna till fritidspedagogerna. Efter varje intervju lyssnade vi igenom och diskuterade det som sagt och hur vi upplevt intervjuerna. Genom att analysera intervjuerna känner vi att vi har fått en bred bild på hur fritidspedagogens arbete utvecklats under en 20-års period. Nackdelen av att använda sig av ljudupptagning vid en intervju kan vara att den intervjuade personen kan känna sig hämmad vid intervjun och inte kan lämna ut all information (Carlström & Hagman, 1992). Därför valde vi att försöka få en så avslappnad miljö som möjligt för de som skulle bli intervjuade. De fick själva välja var de ville sitta under intervjun och när de hade tid att träffa oss. De personer vi intervjuade valde alla ett avskilt rum där inget kunde störa under intervjun. Bandspelaren valde vi att inte ha i centrum vid intervjun, eftersom vi inte ville att den skulle störa och få en stressande effekt på någon av oss som fanns med. När alla intervjuer var genomförda började vi vår bearbetning av svaren. Vi lyssnade igenom banden och gjorde en skriftlig sammanställning av svaren. Svar som inte var relevanta för vårt arbete plockade vi bort.

Det kan vara svårt för de intervjuade att komma ihåg precis vad de gjorde under 1980-talet. Vad är det som vi håller i minnet? Kommer vi alltid ihåg precis allting, eller kommer vi endast ihåg det som präglat oss mest här i livet? Det är inte lätt för människan att hålla allt i minnet. Vissa delar faller helt enkelt bort och andra delar tränger vi undan, kanske på grund av obehag. Men om en liknande situation uppkommer kan minnet från den första gången göra sig påmint. Ibland minns vi saker av oss själva eller med hjälp av andra som var med vid det

tillfället. Det kan vara svårt att avgöra om det är mitt eget minne eller den andres minne eller vårt gemensamma ihop blandade. Marton m.fl. (1996) skriver ”... att det är lättare att komma ihåg en allmän innebörd än att återge något exakt”. (s.32)

6.3 RESULTAT OCH REDOVISNING AV INTERVJUFRÅGOR

Här kommer vi att redovisa de resultat vi kommit fram till i vår undersökning. Vi har valt att redovisa varje fråga för sig, för att få en bild av varje fritidspedagogs svar. Fritidspedagogerna har vi valt att numrera eftersom de är anonyma för läsaren, och för att läsaren ska få en bättre bild av fritidspedagogerna.

Eftersom en av fritidspedagogerna endast varit verksam under 1980-talet har han endast svarat på de frågor som berör 1980-talet och föräldrakontakten. Två av fritidspedagogerna har endast varit verksamma under 2000-talet och har därför inte intervjuats om fritidshemmet på 1980-talet. De andra två fritidspedagogerna har besvarat alla våra frågor eftersom de varit verksamma under både 1980-talet och under 2000-talet.

6.4 Fritidspedagog på 1980-talet

6.4.1 Fritidspedagog 1 (arbetat på 1980-talet.)

Hade alltid hand om öppningen på fritidshemmet. Morgonstunden på fritidshemmet var en lugn och harmonisk stund då de hade tid till att sitta ner och prata med barnen. Denna stund ägnades åt de stillsamma aktiviteterna som till exempel spel och läsning.

Barnen hade olika tider när de började skolan. Det sista barnet gick till skolan vid 9.30. Tiden mellan 9.30 och 11.00 ägnade fritidspedagogen till att själv studera administration.

Klockan 11.00 kom hans kollega och då satte de sig ner för att tillsammans planera verksamheten till eftermiddagen. Vid 12.00 tiden kom de första barnen tillbaka till fritidshemmet.

På förmiddagen hade kollegan ofta bakat något som barnen skulle äta vid mellanmålet. Detta gjorde de för att barnen skulle få ett välkomnande till fritidshemmet. De ville att miljön på fritidshemmet skulle vara så hemligt som möjligt.

På eftermiddagen var den fria leken ett viktigt inslag, eftersom barnen hade suttit stilla så mycket i skolan ansåg fritidspedagogen. I den fria leken fick barnen ta tillvara på sina kreativa sidor, han berättade vidare om en grupp tjejer som jobbade med en tidning som de delade ut på fritidshemmet.

Mellanmålet serverades vid 14.30 och det var då det nybakade plockades fram. Man satt ner tillsammans med barnen och kunde prata om dagens händelser.

Fritidshemmet stängdes klockan 18.30.

6.4.2 Fritidspedagog 2 (arbetat på 1980-talet och på 2000-talet)

Arbetsdagen för fritidspedagog 2 började klockan 10.00 med planering och förberedelser inför eftermiddagen. Hon berättade att hon alltid hade något pyssel framplockat på eftermiddagen men poängterade att pysslet var frivilligt. De första barnen kom vid 12.00 tiden från skolan och då var den fria leken i centrum. Hon berättade att barngruppen bestod av barn mellan 7-12 år. Eftersom det var stor spridning på barngruppens åldrar varierade tiderna när barnen kom till fritidshemmet. Detta var en fördel eftersom hon då hade tid till att sitta ner och prata eller spela ett spel med det enskilda barnet.

Mellanmålet serverades vid 14.30 och då hade barnen tillsammans med fritidspedagogerna plockat fram vad de skulle äta. Hon ansåg det vara viktigt att barnen tog ansvar och hjälpte till vid mellanmålet.

Fritidshemmet stängde klockan 18.00.

6.4.3 Fritidspedagog 3 (arbetat på 1980-talet och på 2000-talet)

Denna fritidspedagog arbetade 50 % under 1980-talet. Hennes arbetsdag började klockan 12.00 och då tog hon emot de första barnen som kom till fritidshemmet. Den fria leken var viktig för att barnen skulle få rasta av sig efter den stillasittande skoldagen. Hon berättade vidare att hon och hennes kollega inte ville att eftermiddagen skulle vara styrd av olika aktiviteter. Det fanns alltid en aktivitet i "bakfickan" om något barn inte visste vad det ville göra. I källaren på detta fritidshem fanns det en snickarverkstad som barnen kunde utnyttja när de ville.

Till nästan varje mellanmål, som serverades klockan 14.30, hade fritidspedagogen bakat något tillsammans med barnen. Att baka tillsammans var något som hon tyckte var viktigt för barnens utveckling. Här fick hon tid med några få barn och de kunde tillsammans prata om vad som hänt i skolan eller hemma. De fick även lära sig praktisk matematik som ligger den här fritidspedagogen varmt om hjärtat.

Eftermiddagen fortsatte med fri lek tills det att barnen gick hem. Fritidshemmet stängde klockan 18.00.

6.4.4 Sammanfattning av arbetet på 1980-talet

Vi kom fram till att fritidspedagogens arbete under 1980-talet var väldigt fritt och att de värdesatte den fria leken. Redan här arbetade man med att sätta barnet i centrum och att ge dem social träning i mötet med andra människor. Man strävade även efter att få en så hemlik miljö som möjligt.

Fritidspedagogerna poängterade att de hade bra med planeringstid där de hade möjlighet att planera eftermiddagens aktiviteter och även större aktiviteter med andra fritidshem.

De var även positiva till barngruppens storlek och dess personaltäthet. Vidare kom vi fram till att fritidspedagogerna upplevde den stora åldersvariationen positivt som ett led i barnets utveckling. Att de äldre barnen lärde de yngre hur man ska förhålla sig till varandra.

6.5 För- och nackdelar med arbetet på 1980-talet

6.5.1 Fritidspedagog 1

Fördelarna med att arbeta under 1980-talet var att fritidshemmet låg avskilt från skolans område. Man kunde arbeta mer självständigt utan insyn från skolans värld. Han berättar vidare att eftersom barngrupperna inte var så stora så var det enklare att ge sig iväg på äventyr med till exempel övernattnings. De arbetade mycket tillsammans med andra fritidshem. Vilket ledde till att barnen fick lära känna nya människor.

Det mesta var positivt men en nackdel var att lärarna inte insåg vilket viktigt arbete fritidspedagogen gjorde.

6.5.2 Fritidspedagog 2

Hon poängterade att barngruppen var liten och att det var lättare att få en samhörighet i gruppen även om åldersspridningen var stor. Barnen fick på ett naturligt sätt lära sig att ta hand om varandra och visa hänsyn.

Hon kände att hon hade mer ork till eftermiddagen eftersom hon var barnfri på förmiddagen. Nackdelarna som hon tog upp var att det var svårt att få en helhetsbild av barnet, eftersom hon inte visste vad som hänt dem under skoltiden. Det var svårt att få i gång ett samarbete med lärarna, vilket hade underlättat barnets hela dag.

6.5.3 Fritidspedagog 3

Den största fördelen var att fritidshemmet låg i ett separat hus inte så långt från skolan. Barnen visste när skoldagen var slut och när fritidstiden började. Vidare tar hon upp fördelen med en mindre barngrupp och känslan över att hinna med varje individ.

Nackdelarna var att det var svårt att få ett samarbete mellan skolan och fritidshemmet. Hon hade gärna velat ha en mer sammanhängande bild av barnets hela dag.

6.5.4 Sammanfattning av fördelar och nackdelar av arbetet under 1980-talet

De fördelar som fritidspedagogerna upplevde under 1980-talet var att fritidshemmet var beläget en bit från skolan och att barnen fick en klarare bild av vad som var skola och fritidshem. De poängterar fortfarande barngruppens sammansättning och känslan av att få tiden att räcka till för alla barnen i gruppen.

De nackdelar som kom fram i intervjuerna var att det inte fanns något samarbete med skolan och att det ibland var svårt att få en helhetsbild av barnets dag.

6.6 Fritidspedagog på 2000-talet

6.6.1 Fritidspedagog 1

Har inte varit verksam som fritidspedagog under 2000-talet.

6.6.2 Fritidspedagog 2

Hennes arbetsdagar ser olika ut beroende på hur hennes arbetstider är på fritidshemmet. Oftast börjar hennes arbetsdag klockan 08.00. Då jobbar hon tillsammans med förskoleläraren i förskolegruppen hela förmiddagen, då främst med pyssel och målning. Hon äter även lunch med förskolegruppen och efter att de har slutat börjar hennes arbetsdag på fritidshemmet.

De första barnen kommer 11.50 till fritidshemmet då har de en samling för att prata igenom vad som ska hända under eftermiddagen. Det är 25 barn inskrivna på fritidshemmet och det tycker hon är en stor grupp. Eftermiddagarna ägnas åt fri lek, pyssel och spel. Mellanmålet äter de vid 14.00 eftersom många av barnen äter en tidig lunch.

En gång i veckan försöker de ge sig iväg utanför skolans område, oftast då till en närliggande lekplats.

6.6.3 Fritidspedagog 3

När hon arbetade under 1980-talet hade hon en anställning på 50 %, och idag arbetar hon heltid. Hennes arbetstider är 08.00-16.00 och hon börjar arbetsdagen i skolan. Hennes arbetsuppgifter i skolan är att ta hand om de praktiska ämnena som till exempel matematik. Hon tar även hand om enskilda elever som behöver extra stöd.

Arbetsdagen på fritidshemmet börjar 12.00 och då får barnen ha fri lek. Det är 30 barn inskrivna på fritidshemmet och hon känner att det är stressigt med att försöka hinna med allt. Klockan 14.00 har de samling med barnen innan de går och äter mellanmål som serveras 14.30. Mellanmålen känns inte så speciella, det serveras ofta bara smörgås och mjölk.

6.6.4 Fritidspedagog 4 (har endast arbetat på 2000-talet)

Är en nyutexaminerad fritidspedagog som har arbetat i 1 år. Under hennes första arbetsår har det skett en del förändringar. Höstterminen 2004 startade med 48 inskrivna barn på 2 heltidsarbetande fritidspedagoger, detta mötte stark kritik av föräldrarna vilket ledde till att skolan fick öppna ytterligare ett fritidshem. Idag har de 34 barn inskrivna, men hon känner ändå att barngruppen är stor.

Hennes arbetsdag börjar klockan 08.00 och då med planeringstid. Tre dagar i veckan är hon inne i skolan och arbetar. Hennes uppgifter där är att hjälpa läraren. Hon deltar oftast inte i lärarens planering utan får hänga med på det som redan är planerat. En dag i veckan är hon på fritidshemsmöte med de andra fritidshemmen på skolan, där de planerar gemensamma aktiviteter som oftast bara sker under skolloven. På fredagarna är hon ledig på förmiddagarna och arbetar på fritidshemmet under eftermiddagen.

En dag i veckan har de utedag och går då iväg till en lekplats i närheten av fritidshemmet. De tar då med sig mellanmålet och äter det på plats. På fredagar har de mysdag och barnen bakar något som de fikar på efter mellanmålet. Mellanmålet serveras klockan 14.30 i skolans matsal, förutom på torsdagar och fredagar då de själva tar hand om mellanmålet.

Klockan 16.45 så går de barnen som är kvar på fritidshemmet upp till en annan avdelning där en gemensam stängning sker klockan 18.00.

6.6.5 Fritidspedagog 5 (har endast arbetat på 2000-talet)

Denna fritidspedagog tog sin examen för 5 år sen. Hon har sedan dess jobbat på samma fritidshem. Barngruppen består av 36 barn och hon känner att det är en stor grupp, ibland känner hon att hon inte hinner med barnen mer än att se till att alla får mellanmål.

Hennes arbetsdag börjar i skolan där hon är en resurs i en liten grupp. I denna grupp arbetar hon tillsammans med en lärare och de har en viss planeringstid tillsammans. Hennes uppgift i gruppen är att vara ett stöd för barn och lärare.

Klockan 12.30 börjar hennes arbete på fritidshemmet. Då har redan den andra fritidspedagogen tagit emot de första barnen. Hon och hennes kollega har upplevt att barnen har svårt att skilja på skoltid och fritidstid, och har därför infört att barnen börjar fritidstiden med att vara ute.

Inne på fritidshemmet finns alltid ett pysselbord framställt där barnen kan välja mellan två olika pyssel att göra. Man prioriterar också den fria leken som man tycker är viktig i barnens utveckling.

Innan mellanmålet, som serveras vid 14.30, har de en liten samling där de läser ur en kapitelbok. Mellanmålet serveras på fritidshemmet och består ofta av mjölk och smörgås.

Klockan 17.00 slås fritidsavdelningarna ihop för en gemensam stängning, som är klockan 18.30.

6.6.6. Sammanfattning av arbetet på 2000-talet

Fritidspedagogerna som arbetar under 2000-talet är alla nöjda med att samarbetet med skolan fungerar. Fritidspedagog 4 upplever sig som hjälplärare och är inte med vid planeringen av skoltiden, men hon känner sig ändå positiv till samarbetet. Medan fritidspedagog 5 arbetar på ett sätt som gör att hon känner sig som en resurs till gruppen/läraren. Hon deltar även vid en del av planeringen tillsammans med läraren.

De fritidspedagoger som arbetat i fritidsverksamheten under både 1980-talet och 2000-talet är positiva till samarbetet med lärarna. Samarbete var något som de saknade i sitt arbete på 1980-talet.

Den fria leken är fortfarande ett viktigt inslag på fritidshemmen och man anser att den utvecklar barnens sociala kompetens.

Fritidspedagogerna känner att deras kompetens tas tillvara på i arbetslaget, de känner att de fyller en viktig funktion i barnets hela dag.

6.7 För- och nackdelar på 2000-talet

6.7.1. Fritidspedagog 2

Fördelarna med att arbeta på 2000-talet är att man arbetar i arbetslag. Hon tycker att det är lättare att ta tillvara på varandras erfarenheter och kompetenser i ett arbetslag. Hon känner att

det är lättare att få en helhetsbild av barnets skoldag. Tillsammans i arbetslaget arbetar de fram en meningsfull och pedagogisk miljö för barnet.

Nackdelarna är bland annat att hon saknar ork till eftermiddagarna eftersom mycket energi läggs på förmiddagarna. Hon känner att hon ger mycket till skolan men får nästan inget tillbaka. Gruppstorlekarna är också en nackdel eftersom de är så stora.

6.7.2. Fritidspedagog 3

Fördelarna att arbeta på 2000-talet är samarbetet fungerar bättre. Det är lättare att få sin röst hörd och vår kompetens som fritidspedagog tas på allvar. Hon känner att hennes intresse för praktisk matematik tas tillvara på ett för henne, tillfredsställande sätt. Hon känner att det är lättare för henne att förstå barnet eftersom hon arbetar med dem hela dagarna.

Nackdelarna är att barngrupperna är för stora och att arbetet blir mer tungrott. Detta leder till att tiden med det enskilda barnet blir mindre. Planeringstiden räcker inte till åt både skola och fritidshemmet, oftast blir planeringen för fritidshemmet lidande.

6.7.3 Fritidspedagog 4

Denna fritidspedagog har enbart arbetat under 2000-talet och har därför inget att jämföra med. Det positiva med att arbeta som fritidspedagog är att arbetet är så varierat. Hon arbetar både i skolan och på fritidshemmet. Genom detta arbetssätt känner hon att hon får en helhetsbild av barnets dag och dess utveckling.

Att arbeta i arbetslag fungerar bra men det går att utveckla samarbetet ännu mera. Oftast fungerar samarbetet bäst när lärarna behöver hjälp i skolan och sämre när fritidspedagogerna behöver hjälp till sin verksamhet. Det känns mer som en medverkan än som ett samarbete.

Det är inte alltid som hon känner att hon har haft tid till alla barnen under dagen och det känner hon stor frustration över. Hon känner att det skulle vara skönt med mer varierande arbetstider, som det ser ut nu så har hon ingen ledig eftermiddag.

6.7.4 Fritidspedagog 5

När hennes arbetsdag på fritidshemmet börjar känner hon att hon går in i en annan roll än den hon har haft på förmiddagen. Hon ser ingen nackdel i att ha två roller utan känner att hon har utvecklats sin yrkesroll i två riktningar. Fördelen för henne att arbeta i skolan är att hon känner att hon får en annan syn på lärandet. Hon ser barnets lärande som helhet under hela

skoldagen. Hon menar att även på fritidshemmet finns det en lärande miljö, genom bland annat spel, lek, pyssel och samtal med barnen.

Nackdelarna med att arbeta på fritidshemmet är att barngruppen är stor. Hon säger vidare att det är svårt att genomföra vistelser utanför fritidshemmet med den stora barngruppen. Hade det funnits fler fritidspedagoger hade detta naturligtvis kunnat genomföras.

6.7.5 Sammanfattning av fördelar och nackdelar med att arbeta på 2000-talet

Gemensamt för alla fritidspedagoger är att de känner att de får en helhetsbild av barnets hela skoldag. Arbetsdagen får ett varierande innehåll i samarbetet med lärarna. Fritidspedagoger och lärare utbyter erfarenheter och lär sig ta tillvara på varandras kompetenser.

De nackdelar som togs upp var att barngrupperna är för stora och att personaltätheten är för låg. De kom även fram i intervjuerna att barnen hade svårt att skilja på skoltid och fritidstid. Fritidspedagogerna upplever att det är svårt att genomföra större aktiviteter utanför skolans område.

6.8 Föräldrakontakten

Fritidspedagoger 1, 2 och 3 känner ingen större förändring vid kontakten med föräldrarna. Det som de nämner är att föräldrarna är mer stressade i dag än de var på 1980-talet. Denna stress märker de genom att barnen själva har svårt att sitta ner och koppla av.

Fritidspedagoger 4 och 5 känner också av att föräldrarna är stressade, både när barnen lämnas och hämtas. En del föräldrar ska lämna och hämta sina barn på ett par olika ställen och blir då självklart stressade, de vill snabbt komma hem efter att ha arbetat hela dagen. Oftast är det de föräldrar som arbetar alla fem dagarna i veckan och har full arbetstid som är stressade. Men sen finns det de föräldrar som inte känner någon som helst stress utan kan lugnt sätta sig ner för att vänta på att barnet ska få leka klart. En del föräldrar ser fritidspedagogerna knappt eftersom de ringer till fritidshemmet och ber personalen att skicka ut barnet till grinden.

6.8.1 Sammanfattning av föräldrakontakten

Föräldrakontakten har under denna 20 års period upplevts som god. Det man har märkt av är att föräldrarna på 2000-talet är mer stressade än på 1980-talet.

7. DISKUSSION

Vad vi har kommit fram till i vår undersökning är att det finns fler barn på fritidshemmen i dag än jämfört med på 1980-talet. På 1980-talet var det cirka 2 heltidsarbetande fritidspedagoger på 15-20 barn. I dag finns det cirka 2 heltidsarbetande fritidspedagoger på 35-40 barn. Personalstyrkan har alltså minskat samtidigt som barngrupperna har blivit större. Vilket i sin tur leder till att fritidshemmen har blivit mer en förvaring för barnen, känner fritidspedagogerna. Det är svårt att få tid till att sitta ner med det enskilda barnet, detta gör att fritidshemmet mist sin ståndpunkt och blivit mer en förvaring än en plats för pedagogisk och social utveckling. Eftersom barngruppernas storlek ökat kan man se en försämring för fritidshemmet och dess personal. Fritidspedagogerna har svårt att komma iväg på utflykter och resor med barnen, för att kunna komma iväg tar de ofta hjälp av föräldrar. Fritidspedagogerna i vår undersökning lyfte fram fördelarna med barngruppens åldersspridning under 1980-talet, alla barnen kom på olika tider och man hade tid till att sitta ner och prata med barnen i lugn och ro. En annan positiv sak som kom fram var att barnen lärde sig av varandra, de äldre barnen hjälpte de yngre.

Det finns fritidspedagoger på 2000-talet som undrar om de har haft tid till att prata med alla barnen innan de gått hem. Detta känner fritidspedagogerna frustration över. Det poängteras både i Lpo 94 och i Allmänna råd (1999:2) hur viktigt det är att tillgodose varje barns behov, det står även att man ska ta tillvara på barnets intressen och nyfikenhet för att stimulera lusten att vilja lära. Vidare pekar man på lek och skapande verksamhet i olika former som ett led i barnets utveckling. I Lpo 94 poängterar man också vikten av lekens betydelse, då särskilt under de tidiga skolåren, där leken fyller en viktig funktion för barnets inläring.

Fritidspedagogerna är i dag mer inne i skolan och arbetar än de gjorde för tjugo år sedan. De känner att deras planeringstid för fritidshemmet minskat eftersom de ofta är i skolan på förmiddagarna. De känner även att de är förlorarna på grund av samarbetet med lärarna. De ger mycket till skolan och får väldigt lite tillbaka. Lärarna däremot känner att samarbetet fungerar bra eftersom de får fler arbetskamrater och mer resurser i sitt klassrum. Samarbetet gäller oftast under skoltiden och inte under fritidshemstiden. För att ett samarbete ska fungera krävs det *"tid för planering"* Torstensson-Ed & Johansson (2000). Ett samarbete mellan pedagogerna ska gynna barnen i deras mångsidiga utveckling och lärande (Lpo 94). *"Skälet till varför man ska samverka är för barns bästa"* (Kärrby 2000:44).

Fritidspedagogerna har hela tiden jobbat med att sätta barnet i centrum, men det är först nu på senare år som man uppmärksammat fritidspedagogens kompetens. Fritidspedagogens

yrkesroll upplevs som självständig med en pedagogik som lägger tonvikten på omsorg och social träning. Den kan till viss del jämföras med förskolläraryrollen och föräldraryrollen. (Torstensson-Ed & Johansson 2000).

Man påpekar hela tiden vikten av att fritidspedagogen ska vara flexibel i sitt arbete med barnen och kunna se vad som är på gång. En av fritidspedagogenas kompetens är att de kan ta tillvara på barnens egna intressen och på så sätt sätta in det i en lärande miljö, som till exempel den praktiska matematiken som man kan använda sig av vid bakning. Fritidspedagogen ska hela tiden ha som mål i sin barngrupp att jobba för ett gott socialt klimat, där barnen ska känna sig trygga och uppleva sig som en tillgång i gruppen. Det är viktigt att fritidspedagogen sätter barnets intresse i centrum och att barnen upplever sin fritid som rolig och innehållsrik. (Allmänna råd 1999:2)

Många föräldrar känner oro för att fritidspedagogen inte orkar vara lika aktiva på eftermiddagarna om de får gå in i skolan på förmiddagarna och arbetar. Detta är något som fritidspedagogen själva känner av. I vår undersökning påpekade fritidspedagogen själva detta som ett problem. De upplever att de töms på energi under förmiddagen då de är i samverkan med skolan. Även planeringstiden för fritidspedagogen har minskat vilket gör att de känner att fritidshemmets verksamhet blir lidande. När de arbetade på 1980-talet hade de oftast flera timmar på förmiddagen att ägna till planering och förberedelser för fritidsverksamheten. Man kunde även använda tiden till inköp av material till fritidshemmet, idag sker inköpen snabbt och under tidspress.

Som fritidspedagog har man en nära och öppen relation till föräldrarna, vilket är mycket positivt. Man pratar vid när barnen lämnas eller hämtas på ett mer naturligt och avslappnat sätt. Det är en tillgång för både föräldrar, barn och personal att kunna prata med varandra. Fritidspedagogens arbete bygger på trygghet, respekt och ett nära samarbete med föräldrarna. Genom detta samarbete får båda parter ta del av erfarenheter och kunskaper om barnet genom varandra. Fritidshemmet ska vara ett komplement till hemmet och hjälpa föräldrarna att förena föräldraskap med förvärvsarbete. (Allmänna råd 1999:2)

Man kan naturligtvis inte ha en nära kontakt till alla föräldrar, ibland fungerar det bara inte. Då är det viktigt att man arbetar för att få en fungerande kommunikation mellan varandra. Det mår alla bra av.

Något som vi reflekterat över under arbetets gång är att fritidspedagogen, under hela denna 20 års period, alltid arbetat för att sätta barnet i centrum. Vi vill även lyfta fram hur fritidspedagogen arbetar med att bjuda in barnet i planeringen av fritidsverksamheten. Fritidspedagogens syfte har alltid varit att utgå ifrån barnens behov, tankar och idéer. På

1980-talet var det enklare att arbeta utifrån detta eftersom barngruppens storlek var mindre. I dagens fritidshem kanske vi inte ska hänga upp oss på barngruppens storlek utan fokuseras oss mer på barnens behov i dagens samhälle. Eftersom dagens samhälle kräver två heltidsarbetande föräldrar gör detta att vi får fler barn inom fritidsverksamheten. Men vem är det som skapat det samhälle vi lever i idag? Därför är det viktigt att vi på fritidshemmet skapar en atmosfär där barnen känner sig trygga och välkomna. Vi har också i vår undersökning kommit fram till att barnen har svårt att skilja på skoltid och fritidshemstid på 2000-talet. Fritidspedagogerna som arbetade på 1980-talet lyfte fram fördelen med att fritidshemmet låg i närheten av skolan och att barnen då fick en klarare bild av skillnaden på skola och fritidshem. En annan viktig sak som togs upp i vår undersökning var att fritidshemmet på 1980-talet hade en mer hemlikmiljö än fritidshemmet på 2000-talet.

8. SLUTSATS

Syftet med vår uppsats har varit att undersöka hur fritidspedagogens arbete förändrats under en 20 års period. För att kunna genomföra denna undersökning har vi använt oss av litteratur och intervjuer med fritidspedagoger som har varit verksamma under 1980- och 2000-talet.

Litteraturen som vi använt oss av har gett oss en bred bild av fritidspedagogens yrkesutveckling från 1980-talet och fram till 2000-talet. Vi har sökt efter litteratur på Internet, bibliotek och använt oss av den kurslitteratur vi har haft under vår lärarutbildning. Vi har upplevt litteraturen som lättläst och intressant. Detta arbete har också gett oss en bredare syn på fritidspedagogens utveckling genom åren.

Fritidspedagogens arbetssätt bygger på omsorg, social träning, hjälpa barnet att få en stabil grund att stå på och även att lära barnen att ta ansvar för sina egna handlingar. I vår undersökning berättade de fritidspedagoger som jobbade under 1980-talet att de tyckte att det var viktigt att barnen fick vara med och hjälpa till på fritidshemmet, som till exempel att plocka fram till mellanmålet. Vad som genomsyrar fritidspedagogens kompetens är att hon aktivt strävar efter att sätta barnet i centrum. Vi vill också poängtera fritidspedagogens kompetens till att i sitt arbete bjuda in barnen i fritidshemmets planering. Detta är något som gynnar barnets sociala utveckling. Något som vi också kommit fram till är att fritidspedagogerna lyfter fram den fria leken som ett led i barnets utveckling. Genom leken får barnet träning i att bearbeta sina upplevelser och utveckla sin fysiska, psykiska och sociala kompetens. Den fria leken är något som hela tiden har tagits upp i både litteratur som vi läst och i vår undersökning. Fritidspedagogerna vi intervjuat menade att den fria leken alltid, har

varit och fortfarande är, viktig för barnen på fritidshemmet. När barnen kom till fritidshemmet skulle de känna sig lediga att göra det de ville. Fritidspedagogerna tog även upp att det skulle finnas en planerad aktivitet/pyssel för den som inte visste vad han/hon ville göra. På 1980-talet var det stor spridning på åldrarna, det kunde handla om att ha barn mellan 7-12 år. Detta var något som fritidspedagogerna såg som en positiv sak, man menade att barnen fick på ett naturligt sätt lära sig att ta hand om varandra och visa hänsyn. Fritidspedagogerna på 2000-talet tog inte upp något om detta och det kan bero på att åldersspridningen inte är lika stor nu som det var på 1980-talet. Barngruppens storlek har ökat drastiskt under denna tjugo års period, på 1980-talet var gruppen mindre och det var inte alla barn som gick på fritidshemmet. Idag går de flesta på fritidshem och ökningen av barngruppen kan beror på att båda föräldrarna förvärvsarbetar. Fritidshemmets placering var också något som togs upp i våra intervjuer, på 1980-talet var fritidshemmet placerat i en lokal nära skolan, på 2000-talet är fritidshemmet placerat i skolans lokaler. I våra intervjuer kom det fram att fritidspedagogerna såg det som negativt att fritidshemmet var i samma lokal som skolan. De tog upp att barnen hade svårt att skilja på skoltid och fritidshems tid.

Fritidspedagogerna som arbetat under 2000-talet ansåg att deras yrkesroll och kompetens togs tillvara på ett positivt sett. Samarbetet med lärarna fungerade relativt bra men det kunde förbättras. Fritidspedagogerna tyckte att samarbetet fungerade bäst på skoltid och under fritidshems tiden fanns det inget samarbete.

Vi har kommit fram till att fritidspedagogens roll har utvecklats under den här tjugo års period. Vi vill belysa att rollen som fritidspedagog gentemot barnen inte förändrats till stor del, det är fortfarande viktigt att sätta barnet i centrum, att jobba med barnets sociala kompetens och att den fria leken har stor betydelse för barnets utveckling. Vad som kan nämnas är att fritidspedagogerna känner av att de ibland inte har hunnit med alla barnen på fritidshemmet och att det gör dem bekymrade. Fritidspedagogen har fått en större roll som innebär att man ska finnas till hands under hela barnets skoldag. Vi har under arbetets gång fått en klarare bild av vad fritidspedagogens arbete har för betydelse för barnets utveckling. Fritidspedagogen ser på barnet med andra ögon än vad läraren gör och det är viktigt att de tillsammans arbetar mot samma mål att ge barnet en utbildning. Fritidspedagogen ser mer att barnen lär hela tiden, både i skolan och på fritidshemmet, i möte med andra. Det är i detta möte som barn utvecklas. Det är viktigt att fritidspedagogens yrkesroll tydliggörs så att alla runt omkring förstår vad den pedagogiska verksamheten på fritidshemmet handlar om.

9. REFERENSER

- Carlström, I & Hagman, L-P (1992) *Metodik för utvecklingsarbete & utvärdering*
Akademiförlaget AB ISBN 91-24-16496-8
- Flising, L, Fredriksson, G, Lund, K (1996) *Föräldrakontakt* Stockholm: Informationsförlag.
ISBN 91-7736-351-5
- Friberg, S & Jonsson, M-L (2003) *Fritidskunskap* Liber AB, Stockholm. ISBN 91-47-05865-
X
- Johansson, B & Svedner P-O (1998) *Examensarbete i lärarutbildningen*. X-O Graf tryckeri
Uppsala ISBN 91-89040-12-0
- Johansson, I (1984) *Fritidspedagog på fritidshem- en yrkesgrupps syn på sitt arbete*.
Kompaniet, Lindome. ISBN 91-7346-145-8
- Johansson, I (1986) *Fritidspedagogens yrkesroll*. Liber tryck. ISBN 91-38-61536-3
- Johansson, I (2000) FoU-rapport 2000:8 *Innehållet i den nya skolan*. Lagerblads tryckeri
ISBN 91-88738-80-9
- Johansson, J (1986) *Från arbetsstuga till fritidshem*. Stockholm: Liber/allmänna förlag.
Socialstyrelsen. ISBN 91-38-08807-x
- Knober- Marklund, B (1993) Pedagogiska rapporter *Fritidspedagogyrket i utveckling*. Lund,
Pedagogiska Institutionen
- Kvale S. (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur
- Kärrby, G (2000) *Skolan möter förskolan och fritidshemmet*. Lund: Studentlitteratur. ISBN
91-44-01337-x
- Läraryrkesförbundet, (2001) *Lärares handbok*. Stockholm: Läraryrkesförbundet
- Läraryrkesförbundet, (2001) *Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och
fritidshem (Lpo 94)*.
- Marton, F, Dahlgren L-O, Svensson, L & Säljö, R (1996), *Inläring och omvärldsuppfattning*.
Almqvist & Wiksell Förlag AB, Stockholm. ISBN 91-20-
04887-4
- Patel, R & Davidsson, B (1994) *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och
rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
ISBN 91-44-30952-X
- Davidson, B., & Patel, R.,. (2003). *Forskningsmetodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur

Skolverket, *Allmänna råd med kommentarer för fritidsverksamhet*. Liber Distribution. ISBN 91-89313-52-6

Socialstyrelsen (1988:7) *Pedagogiskt program för fritidshem Allmänna råd från Socialstyrelsen* Modin tryck AB, Stockholm 1988 ISBN 91-38-11059-8

Strömquist, S (2000) *Skrivboken upplaga 4*. Gleerups. ISBN 9140634116

Thurén, T (1991) *Vetenskapsteori för nybörjare*. Tiger förlag AB Saltsjö-Boo ISBN 91-88298-03-5

Torstenson-Ed, T & Johansson, I (2000) *Fritidshem i forskning och förändring*. Stockholm: Statens skolverk: Liber Distribution. ISBN 91-89313-81-x

Wikare, U, Berge, C & Watsi, C (2000) *Förskola, skola, fritidshem*. Liber AB. ISBN 9147054565

Williams, P, Sheridan, S & Pramling Samuelsson, I (2000) *Barns samlärande – en forskningsöversikt* Skolverket, ISBN 91-89314-12-3

INTERVJUFRÅGOR

- Hur arbetade fritidspedagogen under 1980-talet?
  - Berätta om en arbetsdag.
- Hur arbetar en fritidspedagog under 2000-talet?
  - Berätta om en arbetsdag.
- Vad var fördelar/nackdelar med att arbeta under 1980-talet?
- Vad är det för fördelar/nackdelar med att arbeta på 2000-talet?
- Har föräldrakontakten förändrats under dessa år?